

AI. I. CUZA – CONTROVERSE ISTORICE

Oltea Rășcanu-Gramaticu

Abstract

In time, there have been many controversies regarding the date of birth and the birthplace of Al. I. Cuza, the first ruler of the united Romanian principalities, Moldavia and Valachia. In his highschool graduation Diploma, the date of birth is the 12th of September 1818. Most historians (I.G. Valentineanu, A.D Xenopol, C.C. Giurescu, Dan Berindei, D. Ivănescu) consider that the real date of birth is the 20th of march 1820, this date being written in the Death Certificate that was written down at Heidelberg (Germany) on the 15th of may 1873, in the Almanac from Gotha and on the funeral monument at Ruginoasa.

Three places fought over the honor of being the birthplace of Cuza. I. G. Valentineanu was in favor for Galați, Lucia Borș for Huși. The most famous historians (A. D. Xenopol, C. C. Giurescu, T. W. Riker, Dan Berindei, Gh. Platon, D. Ivănescu ș.a) pointed towards Bârlad as the birthplace, based on the following arguments: the highschool graduation Diploma, released by the University of Paris in 1835; the Almanac from Gotha; the funeral monument at Ruginoasa, built at the demand of Elena Cuza, the ruler's wife; the Death Certificate written by the City Hall of Heidelberg (Germany), where the correction asked by Elena Cuza (she asked that instead of Bucharest, wrongfully put as birthplace by dr. Gustav Dobelmann, they should write Bârlad) was made; the telegram of Elena Cuza in response to the message of sympathy sent by a deputation from Bârlad at Cuza's funeral.

Starting from 1981, „The Al. I. Cuza Days” are celebrated year after at Bârlad, between the 18th and 20th of march. Great romanian historians take part each year at this celebration. An obelisk bult in 1990 by the City Hall of Bârlad marks the place where the Cuza House once stead. Cuza's name was given to several important streets and school units; busts of the ruler were placed in different places in the town, and, very recently, in the historical centre of the town an impressive statue was risen, work of art of the sculptor Paul Vasilescu, in order to mark the local origin of the ruler of the modern Romania.

Printre numeroasele probleme controversate ale istoriografiei românești, de peste un secol, se numără și cea legată de originea domnitorului Al. I. Cuza. Abdicarea silită din 11 februarie 1866, exilul de șapte ani prin diferite state occidentale, moartea neașteptată a lui Cuza, survenită la Heidelberg (Germania), la 15 mai 1873, aducerea prințului străin, după o perioadă de tergiversări diplomatice, în persoana lui Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, pe tronul României (10 mai 1866), de către foștii conjurați, necesitatea consolidării noului regim politic, unele animozități interne, conjunctura internațională deosebit de tensionată au constituit unii din factorii pentru care personalitatea marelui dispărut să intre într-un con de umbră¹

Nu putem trece cu vederea nici faptul că D. A. Sturdza, unul dintre principalii organizatori ai loviturii de stat din 11 februarie 1866, a sechestrat în mod abuziv Arhiva Cuza, pe care a restituit-o Academiei Române după 46 de ani, adică în 1912,

dar abia în 1928 a putut fi cercetată de specialiști² Au existat și unele proiecte din partea foștilor colaboratori ai domnitorului (Vasile Alecsandri, Alexandru Papadopol Callimah, Dimitrie Bolintineanu, Baligot de Bayne) de a întocmi o monografie despre viața și activitatea acestuia. Dar evenimentele au luat un alt curs pentru unii dintre aceștia, intrând treptat în sfera de influență a noii guvernări, și doar Dimitrie Bolintineanu a publicat în 1868 un studiu monografic intitulat *Viața lui Cuza Vodă*³

S-au scurs trei decenii (exceptând unele texte aparținând lui I. Creangă, M. Schwarzfeld și D. Bolintineanu), până când, la sfârșitul secolului al XIX-lea (1898), I. G. Valentineanu tipărea lucrarea memorialistică *Alegerea, detronarea și înmormântarea lui Cuza Vodă, 1859, 1866, 1873*. Pornind de la unele legături ale familiei Cuza cu ținutul Covurlui și orașul Galați (proprietăți, funcții deținute, colaboratori), I. G. Valentineanu lansează, primul, ipoteza nașterii viitorului domnitor în această localitate, deosebit de importantă a Moldovei Meridionale⁴ Așa se declanșa mărul discordiei, între trei orașe care și-au disputat întâietatea privind originea domnitorului Cuza la Galați, Bârlad, Huși.

O parte dintre lucrările apărute la începutul secolului al XX-lea, în țară (cunoscuta colecție *Acte și documente relative la istoria renașterii României*, editate de G. Petrescu, D. A. Strudza și D. C. Sturdza, 1900-1909, în 10 volume) și străinătate (Frederic Damé, *Histoire de la Roumanie contemporaine*, 1900, cu traducerea în limba română în 1901) nu cuprind date legate de nașterea și copilăria domnitorului⁵

În acest context, apariția unei lucrări de referință *Domnia lui Cuza Vodă, 1859-1866*, în două volume, cu ocazia comemorării a trei decenii de la moartea domnitorului Unirii Principatelor (1903), elaborată de cunoscutul istoric A. D. Xenopol⁶ a reprezentat un moment de cotitură în istoriografia românească, datorită modului de abordare a perioadei analizate pe baza numeroaselor surse documentare provenind din Colecția *Doamnei Elena Cuza* (1027 documente originale). Eruditul istoric fixează **Bârladul** drept locul nașterii lui Cuza. Astfel intra în cursa dezbaterilor cel de-al doilea oraș, cu șansele cele mai mari de credibilitate. Semicentenarul Unirii (1909) a oferit posibilitatea istoricilor de a se apleca mai atent asupra vieții și operei lui Al. I. Cuza, a Doamnei Elena Cuza, și a colaboratorilor. Nicolae Iorga a publicat importante lucrări, dar nu a avut în vedere decât problemele majore ale Unirii Principatelor și ale domniei lui Cuza⁷

În 1912, istoricul Gheorghe Ghibănescu, bun cunoscător al zonei, a publicat în cunoscuta Colecție *Surete și Izvoade*, volumul VII, intitulat *Cuzeștii*, cu referii interesante despre genealogia acestui important neam moldovenesc, încă din secolul al XVI-lea. În perioada interbelică s-au elaborat noi studii legate de domnia lui Al. I. Cuza, semnate de Radu Bossy, Victor Slăvescu, Ioan Hudiță, Gheorghe Brătianu, Nicolae Iorga, Andrei Oțetea, Alexandru Lepedatu, Emil Vărtosu, Ion Lupaș, P. P. Panaintescu, C. C. Giurescu⁸ ș.a.

În anul 1940, apărea o interesantă monografie dedicată *Doamnei Elena Cuza*, semnată de Lucia Borș⁹ Pe baza, mai ales, a tradiții locale, autoarea introduce în circuitul localităților legate de nașterea domnitorului Cuza, orașul Huși, idee agreată și de Nicolae Iorga.

În perioada postbelică s-au tipărit numeroase volume de documente privind istoria României, inclusiv referitoare la Epoca Unirii și Al. I. Cuza: *Discursuri parlamentare din epoca Unirii, 29 septembrie – 14 decembrie 1861* (București, 1959), *Documente privind Unirea Principatelor* (București, 1961-1984), *Alexandru Ioan Cuza. Acte și scrisori* (Iași, 1973), *Români la 1859* (București, 1984), *Documente privind domnia lui Alexandru Ioan Cuza, 1859-1861* (București, 2000) ș. a.

De asemenea, au fost elaborate importante studii care au aprofundat această perioadă fundamentală pentru făurirea României moderne, semnate de istorici români și străini (Andrei Oțetea, P. P. Panaintescu, Gheorghe Platon, Nechita Adăniloie, Cornelia Bodea, Nicolae Corivan, Dan Berindei, Leonid Boicu, Dumitru Vitcu, C. C. Giurescu, Dumitru Ivănescu, Nicolae Ceachir, Gerald J. Bobango, Barbara Jelavich, Paul Michelson ș.a.). Cu ocazia Centenarului morții domnitorului Cuza, s-a elaborat la Iași un amplu volum omagial *Al. I. Cuza. In memoriam*, inserând noi interpretări privind rolul personalității domnitorului Al. I. Cuza în realizarea Unirii Principatelor și a marilor reforme menite să modernizeze structura învechită feudală și să o alinieze Europei moderne, capitaliste, cu contribuția unor prestigioși istorici români.

În atenția specialiștilor s-au impus studiile publicate de C.C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, București, 1966; Dan Berindei, *Epoca Unirii*, București, 1979; Gheorghe Platon, *1859. L'union des Principautés Roumaines*, București, 1979; Leonid Boicu, *Diplomația europeană și triumful cauzei Unirii. 1856-1859*, Iași, 1978; Dumitru Ivănescu, *Alexandru Ioan Cuza în conștiința posterității*, Iași, 2001 ș. a.

Revenind la problema originii bârlădene a domnitorului Al. I. Cuza, după A. D. Xenopol, istoricul american T. W. Riker reia această ipoteză în lucrarea *Cum s-a înfăptuit România. Studiul unei probleme internaționale, 1856-1866*, tipărită la București în 1940¹⁰ Câteva decenii mai târziu, istoricul C. C. Giurescu, pe baza cercetărilor îndelungate și minuțioase a documentelor din Arhiva Cuza (59 de volume) și a investigațiilor din Arhiva Primăriei din Heidelberg, în studiul monografic *Viața și opera lui Cuza Vodă*, ediția a II, din 1970, introduce în circuitul de specialitate, două documente de o valoare indubitabilă: **Diploma de Bacalaureat și Actul de Deces**¹¹

Diploma de Bacalaureat, emisă de Universitatea din Paris, precizează locul nașterii lui Al. I. Cuza la **Bârlad**, dar data menționată este de 12 septembrie 1818¹² Majoritatea istoricilor (I. G. Valentineanu, Alexandru Xenopol, Mihai Savel, C. C. Giurescu, Dan Berindei, Dumitru Ivănescu ș.a.) s-au pronunțat pentru 20 martie 1820, așa cum apare în *Almanahul de la Gotha*, în Actul de deces de la Heidelberg, pe monumentul funerar de la Ruginoasa. Data „se află nu numai pe monumentul funerar al lui Cuza așezat de Doamna Elena pe fostul mormânt de la Ruginoasa, din afara bisericii – și, desigur, soția știa bine data nașterii soțului ei, – și în Calendarul de Gotha, căruia-i fusese trimisă – la cerere – de însuși cabinetul lui Cuza prin intermediul Ministerului de Afaceri Străine român” – comenta C. C. Giurescu¹³ Același ilustru istoric subliniază, în continuare: „Data din diploma de bacalaureat – 12 septembrie 1818 – cred că este o eroare intenționată; Cuza s-a declarat – sau a fost declarat – mai mare decât era în realitate, pentru a corespunde, probabil, unei dispoziții regulamentare cu privire la minimum de vârstă cerut candidaților la bacalaureat. Cât despre locul nașterii, el este **Bârladul**; nu era nici o rațiune să se declare un alt oraș decât cel real în amintita diplomă de bacalaureat”¹⁴ Dumitru

Ivănescu mai introduce o sursă documentară pentru a susține data de 20 martie 1820, cu prilejul editării în 1973 a volumului *Alexandru Ioan Cuza. Acte și scrisori*. „Este vorba de o cerere adresată Secretariatului de Stat al Moldovei de către Al. I. Cuza, la 16 mai 1854, prin care solicita eliberarea pașapoartelor necesare deplasării la Karlsband. Scrisă în întregime de viitorul domnitor, ea cuprinde semnalmentele sale și ale soției și, lucru foarte important, vârsta celor doi”¹⁵

Decesul lui Al. I. Cuza a fost înregistrat la 15 mai 1873 la Starea Civilă a Primăriei din Heidelberg de către medicul său curant, chirurgul Gustav Dobelmann. În documentul menționat se preciza că domnitorul este născut la București. Dându-și seama de greșeala făcută de Dobelmann, privind locul nașterii lui Cuza, Doamna Elena Cuza a reușit să intervină pe lângă autoritățile germane din cadrul Primăriei din Heidelberg, și să obțină rectificarea necesară: „Cu aprobarea Judecătoriei Ducale din Heidelberg din douăzeci și trei mai una mie opt sute șaptezeci și trei, anexa 32, se înștiințează necesitatea înscrierii în loc de București se va citi **Bârlad** și că în loc de Contesa Rosetti, numai Rosetti”¹⁶

Studii elaborate de cercetătorii Institutului De Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” din Iași au adus noi date privind familia viitorului domnitor, a cărei prezență este semnalată la moșia Bârboși de Fălciu, dar și la Galați și Bârlad. Tatăl, Ioan Cuza, născut la Bârboși (Fălciu) în 1784¹⁷, era un om cultivat, competent, cu multă autoritate, fapt ce explică numeroasele funcții pe care le-a îndeplinit, de-a lungul anilor: sameș în ținutul Fălciu și Tutova, ispravnic în ținuturile Fălciu, Tutova¹⁸, Vaslui, pârcălab de Covurlui (1831-1836), acordarea rangului de postelnic(1828), deputat în Obșteasca Adunare din partea ținutului Fălciu (1832-1837,1838-1843), președinte la Judecătoria Covurlui (1837-1838). Când a fost numit pârcălab de Covurlui, în 1831, Ioan Cuza stăpânea moșia Bârboși (Fălciu) pe care o moștenise de la tatăl său, și o va lăsa apoi fiului său, Alexandru, alături de o casă în Galați, „cinci magazale și alte binale (case) la Iași”¹⁹ Despre prezența caselor familiei Cuza în cartierul Podeni, „în mahalaua mijlocului din târgul Bârladului”, în perioada în care Ion Cuza, tatăl viitorului domnitor, îndeplinea funcțiile de ispravnic de Tutova, Fălciu și Vaslui, face referiri interesante Dumitru Ivănescu și Virginia Isac într-un studiu, publicat în „Revista Arhivelor”, nr.4 /1971, pe baza analizei catagrafiei din 1828, fiind „știut că într-un asemenea recensământ nu putea fi trecut cineva care nu avea domiciliul stabil în localitatea respectivă”²⁰ Trebuie avut în vedere și tradiția locului, transmisă din generație în generație despre casele părinților domnitorului pe care le-au avut la Bârlad până în jurul anilor 1830, când părăsește această zonă, ținând cont de noua funcție pe care o va deține în continuare de pârcălab de Covurlui, cu sediul la Galați.

Vasile Palade, directorul Muzeului „Vasile Pârvan” din Bârlad, a reluat argumentele istoricului C. C. Giurescu și ale cercetătorilor ieșeni în articolul *Alexandru Ioan Cuza – fiu al Bârladului*²¹, publicat în presa locală în 1972: „Grăție acestor documente și în primul rând profesorului Constantin C. Giurescu, astăzi se cunoaște cu precizie că domnitorul Alexandru Ioan Cuza este fiu al Bârladului”²¹ *Monografia Municipiului Bârlad* (1974), deschide capitolul *Personalități politice și cultural-științifice*, cu Al. I. Cuza despre care se precizează: „Născut la 20 martie 1820

la **Bârlad**, Cuza și-a petrecut o bună parte din copilărie pe moșia tatălui său la Bărboși-Huși”²²

Într-un alt studiu, editat în volumul *Bârladul odinioară și astăzi* (1980), Vasile Palade, pornind de la faptul că unii „se află la nivelul incertitudinilor de altă dată cu privire la locul de naștere a domnitorului Alexandru Ioan Cuza”, „și aceasta din simplul motiv că nu le-au căzut în mâini nici una dintre sursele de informație care pun capăt îndoielilor”²³, înserează cele două documente de bază pentru demonstrarea originii bârlădene a lui Cuza: **Diploma de bacalaureat** în limba franceză și **Actul de deces** în limba germană, cu traduceri aferente și un document local: **Telegrama Doamnei Elena Cuza** la mesajul de condoleanțe transmis de o delegație bârlădeană, la funeraliile domnitorului Unirii. În partea finală a telegramei, publicată în ziarul „Semănătorul”, nr. 24 din 17 iunie 1873, Doamna Elena Cuza își exprima gratitudinea „pentru suvenirile orașului **Bârlad**, patria neuitată a mult iubitului meu soț”²⁴. Telegrama a fost reprodusă, în același volum, și în articolul *Începuturile presei bârlădene – ziarul „Semănătorul”*, semnat de Oltea Rășcanu-Gramaticu²⁵

Începând cu 20 martie 1981, din inițiativa Societății de Științe Istorice, filiala Bârlad și a Muzeului „Vasile Pârvan”, cu sprijinul autorităților municipale, au fost inițiate „**Zilele Al. I. Cuza**” la Bârlad, între 18-20 martie, în semn de omagiu adus domnitorului născut pe plaiuri bârlădene. La dezbaterile științifice, pe parcursul celor 27 de ediții, au participat ilustre personalități ale istoriografiei românești: Dan Berindei, Dinu C. Giurescu, Gheorghe Platon, Alexandru Zub, Gheorghe Buzatu, Dumitru Ivănescu, Leonid Boicu, Nichita Adăniloiaie, Vasile Cristian, Mihai Timofte, Gheorghe Cliveti, Mihai Cojocariu ș.a. care au analizat diferite fațete ale personalității domnitorului Al. I. Cuza în context intern și internațional²⁶

Originea bârlădeană a domnitorului Al. I. Cuza, legăturile sale cu unioniștii din această parte a Moldovei Meridionale, atât în perioada luptei pentru realizarea acestui deziderat, cât și în timpul domniei, sunt amplu tratate în cele două ediții ale *Istoriei Bârladului* (1998, ediția I, 2002, ediția a II-a)²⁷, „o reușită de prestigiu a istoricilor și muzeografilor bârlădeni”, după cum aprecia istoricul Gheorghe Buzatu²⁸

Originea bârlădeană a lui Al. I. Cuza este susținută într-un studiu, mai recent, de generalul de brigadă (r) dr. Constantin Ucrain, care face referiri la activitatea militară și contribuția adusă în acest domeniu de colonelul Al. I. Cuza, domnitorul României moderne: „Istoria țării noastre a hărăzit bârlădenilor de a avea mândria că din rândurile lor, ale vrednicilor lor înaintași, s-a ridicat una dintre cele mai proeminente personalități politico-militare ale secolului trecut, în persoana revoluționarului pașoptist și luptătorului unionist colonelul de roșiori(cavalerie) Alexandru Ioan Cuza”²⁹. Tradiția legată de personalitatea domnitorului Al. I. Cuza, manifestată și prin ridicarea primului monument al acestuia în satul Grivița, în apropierea Bârladului, în anul 1904, la sugestia cunoscutului om de cultură și ctitor, profesorul Stroe S. Belloescu, a fost reluată în ultimele decenii³⁰

Din inițiativa Primăriei municipiului Bârlad, s-a ridicat un obelisc, în martie 1990, în fața Casei unde se presupune că ar fi existat vechea locație de acum circa două secolele, iar străzii din cartierul Podeni i s-a dat numele de Al. I. Cuza, Grupul Școlar Industrial a primit numele domnitorului Cuza (1997) și un bust a fost instalat la intrarea în liceu (2000), în fața Cercului Militar Bârlad³¹, pe un frumos soclu s-a

montat un alt bust al lui Cuza(2003), unde de 24 ianuarie – Ziua Unirii Principatelor și de 20 martie, în cadrul „Zilelor Al. I. Cuza” se organizează ample manifestații și depuneri de coroane. Ridicarea unei statui a domnitorului României moderne era o doleanță mai veche a bărlădenilor, care acum s-a finalizat în mod excepțional prin amplasarea în centrul civic a unei impunătoare statui, de circa trei metri înălțime, opera sculptorului Paul Vasilescu, o replică prestigioasă a celei de la poalele dealului Patriarhiei Române din București³² Intervievat cu ocazia unei vizite la Bârlad, în vederea stabilirii amplasamentului statuii, în zona centrală a orașului, de către mass media locală, maestrul Paul Vasilescu a menționat legătura între opera de artă executată și reverberația istorică: „Lucrările mele doar atrag atenția, pentru a confirma că există o legătură strânsă între aceea personalitate prezentată și locul respectiv (...), sper ca această lucrare a lui Cuza pentru Bârlad să-și găsească locul și să se bucure de aprecierea și simpatia locuitorilor și a altor persoane din țară și de peste hotare care vor călca pe aceste meleaguri”³³

Fără să țină cont de documentele publicate în ultimele decenii, din arhivele interne și externe, de studiile monografice semnate de cunoscuți istorici, prevalând tradiția familiei Cuza în zona Bărboși Huși, originea hușeană a domnitorului fost reluată în două lucrări: *Istoria Hușilor*³⁴ (1995) și *Cuza și Hușii* de Gh. Melinte (1998)³⁵ După ce în *Istoria Hușilor*, la capitolul *Dicționarul personalităților hușene*, în dreptul numelui lui Al. I. Cuza se spune că „locul de naștere al lui Cuza (și chiar data nașterii) este controversat” și se menționează opiniile legate de cele trei orașe pretendente, se ia, apoi, drept categoric punctul de vedere al istoricului Ion Lupașcu care „într-un studiu publicat în *Convorbiri literare*, 1939, dovedește că Hușul este locul de naștere, în casa de pe strada I. G. Duca, nr. 58” În sprijinul acestei idei se argumentează cu faptul că N. Iorga, „aflat în fruntea Comisiei pentru Monumente Istorice, a luat măsuri ca, prin decret regal (1940), casa respectivă să fie declarată monument istoric”³⁶

Gh. Melinte a elaborat în 1973, cu ocazia Centenarului morții lui Al. I. Cuza, o lucrare intitulată *Amințiri. 100 de ani de la moartea lui Alexandru Ioan Cuza, fiu al neamului românesc*. Titlul a fost modificat de îngrijitorul acestei ediții Constantin D. Donose, imprimându-se o nouă orientare, după 24 de ani de la moartea autorului³⁷ Lucrarea debutează cu o serie de date privind arborele genealogic al familiei Cuza, preluate din volumul *Cuzeștii* (1912) a lui Gh. Ghibănescu. Apoi se comentează unele mărturii făcute de Ioan Lupașcu, directorul „Convorbirilor literare”, de Nicolae Iorga, președintele Comisiei Monumentelor Istorice, tradiția locală (*Pădurea Cuzaiei, Groapa Cuzei* ș.a.), se anexează fotocopii ale deciziilor Comisiei Monumentelor Istorice, ale Prefecturii Fălciu și Primăriei Huși, ale planurilor casei din strada I. Gh. Duca nr. 58 (astăzi str. Al. I. Cuza), ale Decretului regal din 15 martie 1940, semnat de Carol al II-lea și de Ion Nistor, ministrul Cultelor și Artelor, testamentul domnitorului Al. I. Cuza³⁸ Imobilul din strada I. Gh. Duca nr. 58 „nu numai că nu a devenit un centru muzeistic național, dar a și fost dărâmată, cu toată iresponsabilitatea, în anii socialismului”³⁹

Vasile Iancu într-un articol, publicat în „România liberă” din 28 noiembrie 1998, se arată entuziasmat de „datele” furnizate de lucrarea tipărită, *Cuza și Hușii*⁴⁰, în timp ce Theodor Pracsiu, mai circumspect, lasă să plutească nota de ironie: „Gheorghe

Melinte aglomerează probe diverse într-o devălmășie pitorească care naște o scriitură fatalmente necizelată, dar captivantă (să nu uităm că avem de-a face cu un manuscris postum, asupra căruia autorul dispărut intempestiv și tragic, n-a mai avut posibilitatea să intervină) pentru a demonstra că Alexandru Ioan Cuza este fiu al Hușilor⁴¹ Pe o poziție consecventă se situează Costin Clit, care pe baza unor documente din Arhiva Episcopiei Hușilor încearcă să demonstreze omniprezența familiei Cuza la moșia Bărboși și legăturile strânse cu orașul Huși, reședința de atunci a județului Fălciu: „Legăturile cu orașul Huși sunt demonstrate și de casa deținută de familia Cuza în Huși, pe strada I. G. Duca, nr. 58, testamentul domnitorului în care își arată dorința de a se construi un azil Cuza la Huși, corespondența marelui istoric Nicolae Iorga cu autoritățile hușene și atenția acordată de urmași. În 1886 este atestată documentar strada Cuza Vodă. În 1918 Gimnaziul *Atanasie Panu* este transformat în Liceul Cuza Vodă iar în 1919, ca un omagiu adus fostei Doamne ia ființă Liceul de fete *Elena Doamna*”⁴²

Pentru a contracara interpretarea datelor furnizate de catagrafia din 1828, favorabile domiciliului la Bârlad a familiei postelnicului Ioan Cuza, Costin Clit invocă acea vidomostie din 27 decembrie 1829, întocmită de tatăl viitorului domnitor, în județul Fălciu, la cererea autorităților militare ruse (Pavel Kisselev și Feodor Mircovici), unde se consemna pentru persoana sa: „Ioan Cuza, postelnic, familie veche, neam de 200 ani, născut în satul Bărboși de 46 ani, locuiește în satul Bărboși”⁴³ C. Clit atrage atenția că „în această vidomostie sunt prezentați boieri născuți în Bârlad cu domiciliul și moșiile în alte așezări”⁴⁴ Replica a dat-o cu fermitate Valentin Negre, cu ocazia dezvelirii bustului domnitorului Cuza în fața cercului Militar Bârlad, în noiembrie 2003: „Chiar dacă din catagrafiile (recensămintele) vremii rezultă că tatăl viitorului domnitor era din Huși, chiar dacă tatăl lui avea casa în Huși, precum și casă și moșie în Barboși (de Fălciu), Alexandru Ioan s-a născut la **Bârlad**, în casa fratelui tatălui său, din cartierul Podeni (numită azi Casa Cuza). În anul nașterii viitorului domnitor, tatăl său a locuit în această casă din Bârlad pentru că fusese numit ispravnic al ținutului Tutova”⁴⁵

Costin Clit se agață, însă, în continuare, de orice element, mai mult s-au mai puțin important, pentru a menține în atenția mass media impresia că acele controverse, începute cu mai multe decenii, privind locul nașterii domnitorului Al. I. Cuza continuă și că problema nu este încheiată.

La această ambiguitate se adaugă și faptul că unele publicații europene, de prestigiu, fără a mai verifica stadiul cercetării istoriografice pe o anumită problemă, reiau automat informații mai vechi, care nu mai corespund adevărului istoric, făcând astfel un mare deserviciu imaginii țării. Astfel dicționarul enciclopedic *Larousse* (1968), *Enciclopedia Britanica* (1994) înscriu orașul Galați ca locul nașterii lui Al. I. Cuza. Unele confuzii se perpetuează în mass media, în manualele școlare, dicționare, studii ș. a. Istoricii bârlădeni au reluat cu diferite ocazii, în cadrul reuniunilor științifice, oferite, mai ales, de edițiile „Zilelor Alexandru Ioan Cuza” 18-20 martie, în presă, la emisiunile de radio și televiziune, argumentele deosebit de clare și viabile ale paternității domnitorului Unirii Principatelor⁴⁶

Începutul Mileniului III a fost marcat de publicarea studiului monografic *Alexandru Ioan Cuza în conștiința posterității* de către istoricul ieșean Dumitru

Ivănescu, rezultat al unor investigații de durată în fondul documentar arhivistic din țară și străinătate. Înscriindu-se pe linia deschisă de iluștri înaintași (A. D. Xenopol, C. C. Giurescu, Dan Berindei), Dumitru Ivănescu susține cu argumente mai vechi și mai noi originea bărlădeană a domnitorului Alexandru Ioan Cuza: „În privința locului și a anului nașterii sale au existat, de-a lungul timpului, mai multe opinii, dar s-a impus cea precizată de noi mai sus. Cu toate acestea, chiar în zilele noastre, persoane mai puțin familiarizate cu rigorile cercetării științifice și invocând argumente fanteziste, cred că au dreptul să exprime un punct de vedere”⁴⁷

Nu se poate nega rolul pe care cele trei orașe l-au avut în viața și activitatea domnitorului, dar în momente diferite: nașterea la Bârlad, copilăria la moșia Bărboși, de lângă Huși, tinerețea și ascensiunea profesională la Galați. Privit din acest punct de vedere mărl discordiei poate dispărea, ceea ce este și cazul după atâtea efemere „lupte” ale paternității!

Pe drept cuvânt, aprecia renumitul istoric ieșean Gheorghe Platon, unul dintre participanții la cele mai multe ediții ale „Zilelor Alexandru Ioan Cuza”: „Ne facem o datorie față de acest fiu al **Bârladului**, care, devenit unul dintre marii noștri eroi naționali, se bucură și astăzi de stimă, respect și admirație, reprezentând unul din miturile care dau expresie valorilor pozitive, creatoare, ale istoriei românești”⁴⁸

NOTE

1. C. C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Științifică, București, 1970, p. 5-6; Dumitru Ivănescu, *Alexandru Ioan Cuza în conștiința posterității*, Editura Junimea, Iași, 2001, p.210.
2. *Ibidem*.
3. C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 8.
4. I. G. Valentinianu, *Alegerea, detronarea și înmormântarea lui Cuza Vodă. 1859. 1866. 1873*, București, 1898, p.25.
5. Frederic Damé, *Istoria României contemporane*, București, 1901 (cuprinde referiri numai la perioada 1828-1866).
6. A.D.Xenopol, *Domnia lui Cuza Vodă 1859-1866*, Iași, 1903; idem, *Istoria Românilor din Dacia traiană*, ed. a III-a, vol. XIII, București, p. 10.
7. N. Iorga, *Unirea Principatelor (1859) povestită românilor cu prilejul împlinirii a cincizeci de ani de la întemeierea statului român*, Vălenii de Munte, 1909, 120 p.; publicația *Unirea Principatelor. tipărite în amintirea semicentenarului din 1909*, București, 1910, 104 p.
8. Radu Bossy, *Agenția diplomatică a României la Paris și legăturile politice franco-române sub Cuza Vodă*, București, 1931; idem, *Agenția diplomatică a României la Belgrad și legăturile politice româno – sârbe sub Cuza Vodă*, București, 1934; Victor Slăvescu, *Domnitorul Cuza și Victor Place*, București, 1942; Ioan Hudiță, *Franța și Cuza Vodă. Lovitura de stat proiectată în 1863.După documente inedite*, București, 1941; Gh. Brătianu, *Politica externă a lui Cuza Vodă și dezvoltarea ideii de unitate națională*, în „Revista istorică română”, II (1932), p. 113-163; N. Iorga, *Un memoriu politic către Cuza Vodă*, în *Analele Academiei Române, Memorii, Secția Istorie*, s. 3, t. XIX (1937), p. 227-236; idem, *Istoria Românilor*, vol. IX, *Unificatorii*, București, 1938; Andrei Oțetea, *Marile Puteri și Unirea Principatelor Române*, în *Omagiul lui Ion Lupaș*, București, 1943; Al. Lapedatu, *Viața politică internă, în Alexandru Ioan Cuza 1859-1866*, București, 1930, p.1-32; Emil Vărtosu, *Romanatul. Moneda lui Cuza Vodă.1859-1864.Documente inedite*, București, 1941; Ion Lupaș, *Istoria Unirii Românilor*, București, 1937; P. P. Panaintescu, *Cuza Vodă și unitatea națională a Românilor*, în „Arhiva pentru știință și reformă socială”, VIII (1929), p. 559-569; C. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, București, 1942 etc.
9. Lucia Borș, *Doamna Elena Cuza*, ed. a III-a, București, 1940, p. 28.
10. T.W.Riker, *Cum s-a înfăptuit România. Studiul unei probleme internaționale, 1856-1866*, București, 1940, p. 250-251.
11. Biblioteca Academiei Române, Arhiva Cuza, mapa XLVI, doc.67 și 69; C. C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, ed. a II-a, revăzută și adăugită, Editura Științifică, București, 1970, p. 63-64.
12. N. Corivan, *Precizări cu privire la funcțiile publice ocupate de Alexandru Ioan Cuza până la alegerea lui ca domn. în Omagiul lui P. Constantinescu-Iași*, București, 1965, p. 481..
13. A.D.Xenopol, *op.cit.*, p. 10; I. G. Valentinianu, *op.cit.*, p. 25; M. Savel, *Domnia marelui domnitor român Alexandru Ioan Cuza*, Bacău, 1909, p. 3; C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 64; Dumitru Ivănescu, *op. cit.*, p. 20-22.
14. C.C.Giurescu, *op. cit.*, p. 64.

15. D. Ivănescu și Virginia Isac, *Alexandru Ioan Cuza. Acte și scrisori*, Editura Junimea, Iași, 1973, p. 286-288; D. Ivănescu, *Alexandru Ioan Cuza în conștiința posterității*, p.21.
16. „La aceeași concluzie ajungem – preciza C. C. Giurescu referindu-se la orașul Bârlad ca locul nașterii lui Al. I. Cuza – de altfel și pe temeiul actului de deces al lui Cuza; a adnotare marginală oficială a acestui act arată că locul de naștere a celui decedat nu este București așa cum greșit se trecuse potrivit declarației medicului curant G.E. Döbelmann care anunțase decesul, ci Bârlad” (*ibidem*); Dumitru Ivănescu, *op. cit.*, p. 21-22.
17. D. Ivănescu, Virginia Isac, *Date noi privind viața și activitatea lui Alexandru Ioan Cuza până la alegerea sa ca domnitor al Principatelor Unite*, în „Revista arhivelor”, nr. 4/1971, p. 525; *ibidem*, *Alexandru Ioan Cuza. Acte și scrisori*, Editura Junimea, Iași, 1973, f. 20-21.
18. *Ibidem*, *Date noi....* p. 526.
19. Paul Păltănea, *Casele lui Cuza Vodă de la Galați*, 1968, p. 1. Vezi și C. C. Giurescu, *op.cit.*, p. 62; D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 18.
20. D. Ivănescu, Virginia Isac, *Date noi....*, p. 525.
21. V. Palade, *Alexandru Ioan Cuza – fiu al Bârladului*, în „Vremea nouă”, 15 iulie 1972, p. 4.
22. *Monografia Municipiului Bârlad*, 1974, p. 91.
23. Idem, *Alexandru Ioan Cuza fiu al Bârladului*, în *Bârladul odinioară și astăzi*, *Miscelaneu*, vol. I, București, 1980, p. 21-27.
24. *Ibidem*, p. 24.
25. Oltea Râșcanu-Gramaticu, *Începuturile presei bârlădene*, *ziarul „Semănătorul”*, în *Bârladul odinioară și astăzi*, vol. I, p. 160.
26. 175 de ani de la nașterea domnitorului Alexandru Ioan Cuza, în „Părerii Tutovene”, nr. 152, 17 martie 1995; Simona Mihăilă, *Pelerinajul bârlădenilor la Casa Cuza*, în „Monitorul de Vaslui”, 16 mai 1998; *Istoria Bârladului*, vol. II, îngrijit și coordonat de Oltea Râșcanu-Gramaticu, 1998, p. 253; *ibidem*, ed. a II-a, 2002, Editura Sfera, Bârlad, p.278-281; Laurențiu Chiriac, *Unirea – gând și faptă*, în „Părerii Tutovene”, nr. 340, 29 ian.-1 feb. 1999; idem, *Imagina lui Cuza Vodă și percepția sa bârlădeană*, în „Părerii Tutovene”, nr. 23 martie 2000, p.10; Oltea Râșcanu-Gramaticu, *Zilele Al. I. Cuza. 18-20 martie*, în „Părerii Tutovene”, nr. 453, 17-29 martie 2000; *ibidem*, nr. 542, 13-19 martie 2001; Laurențiu Chiriac, *Al. I. Cuza în conștiința bârlădeană a posterității*, în „Părerii Tutovene”, nr. 603, 22-25 martie 2002; idem, *Simpozionul „Al. I. Cuza – personalitate europeană”*, în „Părerii Tutovene”, nr. 699/28-31 martie 2003; Oltea Râșcanu-Gramaticu, *Zilele Alexandru Ioan Cuza 18-20 martie 2004*, Ediția XXIII, în „Bârladul”, nr.10/11-17 martie 2004; *Bârladul” săptămânal de opinie, informație și cultură*, număr special, 20 martie 2005; Laurențiu Chiriac, *Zilele „Al. I. Cuza” la Bârlad*, în „Bârladul”, nr.63/24-30 martie 2005; Oltea Râșcanu-Gramaticu, *Zilele Alexandru Ioan Cuza. 18-20 martie*. Ediția a XXV-a, în „Bârladul”, nr.116/30 martie -- 5 aprilie 2006;
27. *Istoria Bârladului*, ed. I, vol. I, 1998, p. 265-283, *Istoria Bârladului*, ed. a II-a, vol. I, p. 234-250.
28. *Ibidem*, ed. a II-a, 2002, p. 7-8.
29. C. Ucrain, *Bârlad. Personalități militare*, Editura Pro Transilvania, București, 2005, p. 20-27.
30. Vezi Gh. Clapa, *Primul monument ridicat lui Alexandru Ioan Cuza*, în „Clepsidra”, nr. 24, martie 1999, p. 2-4.
31. Vezi Valentin Negre, *Bârlad. 15 noiembrie 2003: Cuza s-a întors acasă*, în „Părerii Tutovene”, nr.741/18-22 noiembrie, p. 1-2. Bustul a fost realizat de profesorul Dorinel Filichi de la Liceul Pedagogic „Al. Vlahuță” din Bârlad.
32. După cunoscutul grup statuar din Piața Unirii din Iași, opera remarcabilă a sculptorului Romanelli, dezvelit în 1912, și replica de la Craiova, s-au scurs opt decenii până când o altă impunătoare statuie a domnitorului Al. I. Cuza a fost ridicată în București, la poalele Dealului Patriarhiei Române (de șase metri înălțime), de către sculptorul Paul Vasilescu. Cea de la Bârlad, aparținând aceleiași artist, ar fi deci a patra statuie a lui Cuza, pe plan național, de proporții mai mici (trei metri), dar având aceiași mare valoare artistică și istorică. Paul Vasilescu are un impresionant palmares, operele sale fiind expuse de-a lungul anilor la numeroase expoziții de artă românească deschise peste hotare: Praga, Roma, Milano, Variovia, Vilnius, Moscova, Sofia, Bagdad, Berlin, Budapesta; la expoziții internaționale: „Danteasca” Ravenna (Premiul pentru cea mai bună participare internațională), 1974; Expoziția „Plastic und blummen” Berlin, 197; Trienala internațională New Delhi, 1979; Expoziția Casa Americii Latine, 1993; expoziții personale: 1995, Luxemburg, Galeria Art 8 Passion; 1997, București; 1998, Chișinău ș.a. Distins cu Premiul pentru sculptură al Uniunii Artiștilor Plastici din România (1966); Premiul *Ion Andreescu* al Academiei Române (1971); Premiul Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă (1971); Marele Premiu al U.A.P., secretar al Uniunii Artiștilor Plastici. Activează ca profesor la catedra de sculptură a Institutului „N. Grigorescu” Dintre statuile dedicate unor personalități istorice de către maestrul Paul Vasilescu se numără: Petru Mușat I (Suceava), Basarab I (Curtea de Argeș), N. Bălcescu și Andrei Șaguna (Blaj), Nicolae Bălcescu (Academia Română din Roma), Iancu de Hunedoara (Hunedoara), Al. I. Cuza (București) ș.a.
33. Vezi art. *Sculptorul Paul Vasilescu a vizitat Bârladul*, în „Bârladul”, nr.167/22-28 martie 2007, p. 8-9.
33. *Istoria Hușilor*, volum îngrijit și coordonat de Theodor Codreanu, Editura Porto – Franco, Galați, 1995, p. 269.
34. Gh. Melinte, *Cuza și Hușii*, ediție îngrijită, schiță bio-bibliografică, note și addenda de Constantin D. Donose, Editura Timpul, Iași, 1998.
35. *Istoria Hușilor*, p. 269.
36. Gh. Melinte, *op. cit.*, p. 13-14, 27-29, 33-34, 39-41, 53-69.

37. *Ibidem*, p. 27-29. Testamentul întocmit de Al. I. Cuza în anul 1872-1873, la Florența, prevedea ca o parte din avere să servească „pentru creiașiunea și întreținerea unui azil de copii orfani și găsiți în orașul Huși care va purta numele de Azilul Cuza”

38. *Ibidem* p. 7.

39. Vasile Iancu, *Controversa asupra locului nașterii domnului Cuza nu s-a încheiat*, în „România liberă”, din 28 noiembrie 1998.

40. „Părerii Tutovene”, nr.339/26-28 ianuarie 1999.

41. Costin Clit, *Date inedite privind familia Cuzeștilor*, în „Clepsidra”, nr. 24, martie, 1999, p. 3.

42. Vezi Alexandru V. Perietzeanu-Buzău, *Vidomstie de boierii Moldovei aflați în țară la 1829*, în „Arhiva Genealogică”, I (VI), 1994, nr.3-4, p. 290-303.

43. Vezi C. Clit, *Cuza și Hușii*, în „Jurnalul Vasluian”, nr.261,262, din 1999.

44. Valentin Negre, *Bârlad, 15 noiembrie 2003:Cuza s-a întors acasă*, în „Părerii Tutovene”, nr.741/18-22 noiembrie 2003, p.1-2.

45. Monu Diaconu Elena, *Alexandru Ioan Cuza fiu al Bârladului*, în „Cuvântul liber bârlădean”, anul II, nr. 6 /16 martie 1990; C. Nițuc, *Să nu îl dăm pe Cuza cu chirie*, în „Părerii Tutovene”, nr. 195, 26 ianuarie 1996; Oltea Gramaticu, *Alexandru Ioan Cuza ctitorul României moderne*, în „Părerii Tutovene”, nr. 203, anul VI, serie nouă, 22 martie 1996; idem, *Alexandru Ioan Cuza, fiu al Bârladului*, în „Părerii Tutovene”, nr. 302/14-20 mai 1998; idem, *Al. I. Cuza s-a născut la Bârlad și nu în altă parte*, în „Părerii Tutovene”, nr.307/18-24 iunie 1998; idem, *Originea bârlădeană a lui Al. I.Cuza - o certitudine*, în „Părerii Tutovene”, nr. 308, 25-30 iunie 1998; *Alexandru Ioan Cuza și Bârladul*, în „Clepsidra”, nr.24, martie 1999; idem, *Al. I. Cuza și posteritatea*, în „Florile dalbe”,nr.3(26),martie-aprilie 1999; idem,*180 de ani de la nașterea lui Alexandru Ioan Cuza*, în „Părerii Tutovene”, nr. 453/ 17-20 martie 2000; Ioan Bălănescu, *Bârladul și Unirea*, în „Părerii Tutovene”, nr.535, 2001; Oltea Rășcanu-Gramaticu, *Al. I. Cuza și posteritatea*, în „Părerii Tutovene”, nr. 543/20-26 martie 2001; idem, *Controverse ale istoriei, Alexandru Ioan Cuza*, în „Pagini medicale bârlădene”, anul VI, nr. 58, ianuarie 2003; idem, *Alexandru Ioan Cuza, domnitorul Unirii Principatelor*, în „Bârladul”, nr. 10/11-17 martie 2004; idem, *Controversele privind originea lui Al. I. Cuza nu se mai justifică*, în „Bârladul”, nr. 10/11-17 martie 2004; Valentin Negre, op. cit., p.1-2; Oltea Rășcanu-Gramaticu, *Mărul discordiei*, în „Bârladul”, nr. special, 20 martie 2005;

46. D. Ivănescu, *op. cit.*, p. 19.

47. Gh. Platon, *Gând despre Alexandru Ioan Cuza*, în „Bârladul”, nr. special, 20 martie 2005.